

תלמוד בבלי – מסכת מנחות

פרק שמיני - התודה היתה באה

עריכה: אבי גורמן

[עו ע"ב]

מתני':

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות, שהן שש מדבריות. שתי איפות, האיפה - שלש סאין. עשרים עשרון: עשרה לחמץ, ועשרה למצה.

[עז ע"א]

עשרה לחמץ - עשרון לחלה. ועשרה למצה - ובמצה שלש מינין: חלות, רקיקין, ורבוכה. נמצאו שלשה עשרונים ושליש לכל מין ומין, ושלוש חלות לעשרון.

ובמדה ירושלמית - היו שלשים קב. חמשה עשר לחמץ, וחמשה עשר למצה.

חמשה עשר לחמץ - קב ומחצה לחלה. חמשה עשר למצה - ובמצה שלש מינין: חלות, ורקיקין, ורבוכה. נמצאו חמשת קבין לכל מין ומין, ושתי חלות לקב.

גמ':

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות.

מנא הני מילי?

אמר רב חסדא: דאמר קרא: (יחזקאל מה, יא) "האיפה והבת תוכן אחד יהיה (לכם)". מה בת - שלש סאין, אף איפה - שלש סאין.

ובת גופא – מנלן?

אילימא מדכתיב: (יחזקאל מה, יא) "לשאת (את) מעשר החומר הבת"? - איפה נמי, הכתיב: (יחזקאל מה, יא) "ועשירית החומר האיפה"! אלא - חומר לא ידענא כמה, הכא נמי - לא ידענא כמה?

אלא מהכא: (יחזקאל מה, יד) "וחק השמן: הבת השמן - ומעשר הבת מן הכור, עשרת הבתים חומר, כי עשרת הבתים חומר.

אמר שמואל: אין מוסיפין על המדות יותר משתות, ולא על המטבע יותר משתות, והמשתכר לא ישתכר יותר משתות.

מאי טעמא?

- אילימא משום אפקועי תרעא, אי הכי שתות נמי לא!?

אלא משום אונאה, כי היכי דלא ליהוי ביטול מקח.

והא אמר רבא: כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין, אפילו פחות מכדי אונאה – חוזר?

אלא משום תגרא, כי היכי דלא למטייה דיאנה.

דיאנה - הוא דלא לימטייה, רוחא לא בעי? - זבן וזבין, תגרא איקרי!?

אלא אמר רב חסדא: שמואל קרא אשכת, ודרש: (יתזקאל מה, יב) "השקל עשרים גרה; עשרים שקלים, חמשה ועשרים שקלים, עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם".

מנה? - מאתן וארבעין הוו!

- אלא שמע מינה תלת:

שמע מינה - מנה של קודש כפול היה;

ושמע מינה - מוסיפין על המדות ואין מוסיפין יותר משתות;

ושמע מינה - שתותא מלבר.

אמר רבינא: מתניי נמי דיקא, דקתני: "תודה היתה באה - חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות" - שמע מינה.

[עז ע"ב]

מתני':

מכולם היה נוטל אחד מעשרה תרומה, שנאמר: (ויקרא ז, יד) "והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה'".

"אחד" - שלא יטול פרוס;

"מכל קרבן" - שיהו כל הקרבנות שוות, שלא יטול מקרבן על חבירו.

(ויקרא ז, יד) "לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה" - והשאר נאכל לבעלים.

גמ':

תנו רבנן:

"והקריב ממנו" - מן המחובר.

"אחד" - שלא יטול פרוס.

"מכל קרבן" - שיהו כל הקרבנות שוות, שלא יטול מן הקרבן על חבירו.

"תרומה לה" - "איני יודע מכמה היא? - הריני דן:

נאמר כאן "תרומה", ונאמר בתרומת מעשר (במדבר יח, כד) "תרומה" - מה להלן אחד מעשרה, אף כאן אחד מעשרה.

או כלך לדרך זו: נאמר כאן "תרומה", ונאמר בבכורים (במדבר יח, כד) "תרומה" - מה להלן אין לה שיעור, אף כאן אין לה שיעור?

נראה למי דומה: דנין תרומה שאין אחריה תרומה, מתרומה שאין אחריה תרומה, ואל יוכיח בכורים - שיש אחריהן תרומה.

או כלך לדרך זו: דנין תרומה הנאכלת במקום קדוש, מתרומה הנאכלת במקום קדוש, ואל תוכיח תרומת מעשר - שנאכלת בכל מקום?

תלמוד לומר: "ממנו תרומה לה", וכתוב בתרומת מעשר: "ממנו תרומה" - לגזירה שוה.

למדנו לתרומה שהיא אחד מעשרה, אבל איני יודע מכמה היא חלה? - הריני דן:

נאמר כאן "לחם", ונאמר להלן בשתי הלחם (ויקרא כג, יז) "לחם" - מה להלן עשרון לחלה, אף כאן עשרון לחלה.

או כלך לדרך זו: נאמר כאן "לחם", ונאמר בלחם הפנים (ויקרא כד, ז) "לחם" - מה להלן שני עשרונות, אף כאן שני עשרונות?

נראה למי דומה: דנין מנחה הבאה חמץ עם הזבח, ממנחה הבאה חמץ עם הזבח, ואל יוכיח לחם הפנים - שאינו בא חמץ עם הזבח.

או כלך לדרך זו: דנין מנחה הבאה מארץ וחוצה לארץ מן החדש ומן הישן, ממנחה הבאה מארץ וחוצה לארץ מן החדש ומן הישן, ואל יוכיחו שתי הלחם שאין באות אלא מן החדש ומן הארץ?

תלמוד לומר: (ויקרא כג, יז) "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים" - שאין תלמוד לומר "תביאו", ומה תלמוד לומר "תביאו"? - שכל מה שאתה מביא ממקום אחר, הרי הוא כזה: מה להלן עשרון לחלה, אף כאן עשרון לחלה.

אי - מה להלן שני עשרונות, אף כאן שני עשרונות?

תלמוד לומר: "תהיינה" - למדנו עשרה לחמץ.

עשרה למצה מניין?

תלמוד לומר: (ויקרא ז, יג) "על חלות לחם חמץ" - נגד חמץ, הבא מצה.

נמצאו עשרים עשרונות לחמי תודה: עשרה לחמץ, ועשרה למצה.

יכול עשרה שבמצה - לא יהו כולן אלא ממין אחד?

תלמוד לומר: (ויקרא ז, יב) "אם על תודה יקריבנו, והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן סלת מרבכת וגוי" - נמצאו שלשה עשרונים ושליש לכל מין ומין, ושלוש חלות לעשרון.

ונמצאו לחמי תודה ארבעים. נוטל מהן ארבע ונותן לכהן, והשאר נאכלים לבעלים.

אמר מר: "והקריב ממנו" - מן המחובר.

אלא מעתה, דכתיב: (ויקרא ד, יט) "ואת כל חלבו ירים ממנו" - התם מאי מחובר איכא?

כדרב חסדא אמר אבימי, דאמר רב חסדא אמר אבימי: שלא ינתח בשר קודם שיטול אימורין.

אמר מר: נאמר כאן "תרומה", ונאמר בתרומת מעשר "תרומה".

ונילף מתרומת מדין (במדבר לא, כט)?

דנין תרומה הנוהגת לדורות מתרומה הנוהגת לדורות, ואל תוכיח תרומת מדין שאינה נוהגת לדורות.

ונילף מתרומת חלה (במדבר טו, כ)?

תנא דבי ר' ישמעאל: דנין דבר שנאמר בו "ממנו (תרומת ה') [תרומה לה'] מדבר שנאמר בו: "ממנו [תרומה לה'"], לאפוקי תרומת חלה - דלא נאמר בו "ממנו תרומה לה'".

בעי רבא: תרומת לחמי תודה - חייבין עליהן מיתה וחומש או אין חייבין עליהן מיתה וחומש?

- כיון דאיתקש לתרומת מעשר - כתרומת מעשר דמי, או דלמא (ויקרא כב, יד) "בו וחמשתיו" - מיעט רחמנא?
מדמעת או אינה מדמעת?
תיקו.

אמר מר: ת"ל "תהיינה".

- מאי תלמודא [עח ע"א]?

אמר רב יצחק בר אבדימי "תהיינה" – כתיב.

אימא - עשרה קפיזי?

אמר רבא: בעשרונות דבר הכתוב.

למדנו עשרה לחמץ עשרה למצה מנין? - ת"ל: (ויקרא ז, יג) "על חלות לחם חמץ" - כנגד חמץ הבא מצה.

וכי דבר הלמד בהיקש, חוזר ומלמד בהיקש?

הימנו ודבר אחר הוא, וכל הימנו ודבר אחר - לא הוי היקש.

הניחא למאן דאמר - לא הוי היקש, אלא למ"ד - הוי היקש, מאי איכא למימר?

"תביאו" - רבויא היא.

מתני':

המילואים היו באין כמצה שבתודה: חלות, ורקיקין, (ורביכה) [ורבוכה].

נזירות היתה באה שתי ידות, כמצה של תודה: חלות ורקיקין, ואין בה רבוכה. נמצא עשרה קבין ירושלמית, שהן ששה עשרונות ועודין.

גמ':

מנא ה"מ?

אמר רב חסדא אמר רב חמא בר גוריא: דאמר קרא: (ויקרא ת, כו) "ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד" - בשלמא חלות - חלות, רקיק - רקיק, שמן מאי נינהו? - לאו רבוכה!

מתקיף לה רב אויא: אימא אנתא דמשחא?

אלא - כדדרש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דרבי טבלא: (ויקרא ו, יג) "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו" - וכי מה למדנו לבניו - ביום המשחו? - אלא מקיש חינוכו להמשחו: מה המשחו - רבוכה, אף חינוכו - רבוכה.

אמר רב חסדא: כהן גדול המתקרב לעבודה, צריך שתי עשרונות האיפה: אחת להמשחו, ואחת לחינוכו.

מר בר רב אשי אמר: שלש.

ולא פליגי: הא - דעבד עבודה כשהוא כהן הדיוט, הא - דלא עבד עבודה כשהוא כהן הדיוט.

נזירות היתה באה שתי ידות כמצה שבתודה:

תנו רבנן:

(ויקרא ז, יג) "שלמיו" - לרבות שלמי נזיר, לעשרת קבין ירושלמיות ולרביעית

שמן. יכול לכל מה שאמור בענין? - ת"ל: "מצות".

מאי תלמודא?

אמר רב פפא: דבר שנאמר בו "מצות", לאפוקי - רבוכה דלא נאמר בו "מצות".

דבי רבי ישמעאל תנא: "מצות" - כלל. "חלות ורקיקין" - פרט. כלל ופרט, אין בכלל

אלא מה שבפרט: חלות ורקיקין - אין, מידי אחרינא - לא.

[עח ע"ב]

מתני':

השוחט את התודה לפנים ולחמה חוץ לחומה - לא קדש הלחם.
שחטה עד שלא קרמו פניה בתנור, ואפילו קרמו כולן חוץ מאחד מהן - לא קדש הלחם.

גמ':

מאי - "חוץ לחומה"?

רבי יוחנן אמר: חוץ לחומת בית פאגי.

וריש לקיש אמר: חוץ לחומת העזרה.

ריש לקיש אמר חוץ לחומת העזרה: בעינן "על" – בסמוך.

ורבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאגי, אבל חוץ לעזרה – קדוש, ולא בעינן "על"
בסמוך.

והא איפליגו בה חדא זימנא:

דתנן: השוחט את הפסח על החמץ - עובר בלא תעשה. רבי יהודה אומר: אף
התמיד.

ואמר ריש לקיש: לעולם אינו חייב עד שיהא - או לשוחט או לזורק או לאחד
מבני חבורה - עמו בעזרה.

ורבי יוחנן אמר: אף ע"פ שאין עמו בעזרה?

צריכא:

דאי איתמר בההיא, בההיא - קא א"ר יוחנן, דכל היכא דאיתיה - באיסורא קאי, אבל
לענין מקדש לחם - אימא מודי ליה לריש לקיש, דאי איתיה בפנים – קדוש, אבראי -
לא קדוש.

ואי איתמר בהא, בהא - קאמר ריש לקיש, אבל בהך - אימא מודה ליה לרבי יוחנן,
צריכא.

תניא כוותיה דרבי יוחנן: השוחט את התודה לפנים ולחמה חוץ לחומת בית פאגי, לא
קדש הלחם.

שחטה עד שלא קרמו פניה בתנור :

מנא הני מילי?

דתנו רבנן :

(ויקרא ז, יג) "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח" - מלמד שאין הלחם קדוש, אלא אם כן קרמו פניה בתנור.

"יקריב קרבנו על זבח" - מלמד שאין הלחם קדוש, אלא בשחיטת הזבח.

"זבח תודת" - מלמד שאם שחט שלא לשמן, לא קדש הלחם.

תנו רבנן : יוצאין במצה – נא, ובמצה העשויה באילפס.

מאי – "מצה נא"?

אמר רב יהודה אמר שמואל : כל שפורסה, ואין חוטיין נמשכין הימנה.

אמר רבא : וכן לענין לחמי תודה.

פשיטא : הכא - "לחם" כתיב, והכא – "לחם" כתיב?

מהו דתימא : "אחד" אמר רחמנא - שלא יטול פרוס, והא - כמאן דפריסא דמיא? - קמשמע לן.

איתמר :

תודה ששחטה על שמונים חלות –

חזקיה אמר : קדשו ארבעים מתוך שמונים.

ורבי יוחנן אמר : לא קדשו ארבעים מתוך שמונים.

אמר רבי זירא :

הכל מודים - היכא דאמר : 'ליקדשו ארבעים מתוך שמונים' – קדשו.

'אל יקדשו ארבעים, אלא אם כן יקדשו שמונים' - לא קדשו.

כי פליגי – בסתמא : מר סבר - לאחריות קא מיכוין, ומר סבר - לקרבן גדול קא מיכוין.

אביי אמר :

דכולי עלמא - (לאחריות) [לקרבן גדול] קא מיכוין, ובכלי שרת מקדשין שלא מדעת - קא מיפלגי: מר סבר - כלי שרת מקדשין שלא מדעת, ומר סבר - כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת.

רב פפא אמר:

דכולי עלמא - כלי שרת מקדשין שלא מדעת. והכא - בסכין קא מיפלגי: מר סבר - סכין מקדשת ככלי שרת, [ומר סבר - סכין כיון דלית ליה תוך, אינה מקדשת ככלי שרת].

ואיכא דאמרי - רב פפא אמר:

דכולי עלמא - כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. והכא - בסכין קא מיפלגי: מר סבר - סכין אלימא מכלי שרת, דאע"ג דלית ליה תוך - מיקדשה. ומר סבר - סכין לא אלימא ליה מכלי שרת.

מתני':

שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה - קדש הלחם.

שחטה ונמצאת טריפה - לא קדש הלחם.

שחטה ונמצאת בעלת מום: ר' אליעזר אומר - קידש, וחכמים אומרים - לא קידש.

שחטה שלא לשמה, וכן איל המילואים וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן - לא קדש הלחם.

גמ':

מתני' מני?

רבי מאיר - דתניא:

זה הכלל: כל שפיסולו קודם שחיטה - לא קדש הלחם. פיסולו אחר שחיטה - קדש הלחם.

שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה - קדש הלחם.

שחטה ונמצאת טריפה - לא קדש הלחם. [עט ע"א]

שחטה ונמצאת בעלת מום : רבי אליעזר אומר – קדש, רבי יהושע אומר - לא קדש. - - דברי ר' מאיר.

אמר רבי יהודה :

לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על ששחטה ונמצאת טריפה - שלא קדש, ועל חוץ לזמנו – שקדש, ועל בעל מום - שלא קדש.

ועל מה נחלקו? - על חוץ למקומו, שרבי אליעזר אומר - קדש, ורבי יהושע אומר - לא קדש.

א"ר אליעזר : הואיל וחוץ לזמנו - פסול, וחוץ למקומו - פסול, מה חוץ לזמנו – קדש, אף חוץ למקומו – קדש.

א"ר יהושע : הואיל וחוץ למקומו - פסול, ובעל מום – פסול, מה בעל מום - לא קדש, אף חוץ למקומו - לא קדש.

אמר לו רבי אליעזר : אני דמיתיהו - לחוץ לזמנו, ואתה דמיתו - לבעל מום. נראה למי דומה? אם דומה לחוץ לזמנו - נדוננו מחוץ לזמנו, אם דומה לבעל מום - נדוננו מבעל מום.

התחיל רבי אליעזר לדון : דנין פסול מחשבה - מפסול מחשבה, ואין דנין פסול מחשבה - מפסול הגוף!

התחיל רבי יהושע לדון : דנין פסול שאין בו כרת - מפסול שאין בו כרת, ואל יוכיח חוץ לזמנו שפסול - שיש בו כרת! ועוד : נדוננו משלא לשמו - שפסול מחשבה ואין בו כרת!
ושתק רבי אליעזר.

ורבי מאיר, מאי שנא שחטה ונמצאת טריפה - דהוי פסולו קודם שחיטה, ומאי שנא שחטה ונמצאת בעלת מום - דלא הוי פסולו קודם שחיטה?
בדוקין שבעין, ואליבא דרבי עקיבא, דאמר : אם עלו לא ירדו.
ורבי יהושע : כי אמר רבי עקיבא אם עלו לא ירדו, בפסולא דגופיה, אבל לקדושי לחם – לא.

איתמר : חטאת ששחטה חוץ לזמנה, אם עלתה - לא תרד.

חוץ למקומה -

רבא אמר: תרד.

רבה אמר: לא תרד.

רבא - כרבי יהושע, ורבה - כרבי אליעזר.

והדר ביה רבה לגביה דרבא, מדהדר ביה רבי אליעזר לגביה דרבי יהושע.

ואיכא דאמרי: אף על גב דהדר ביה ר' אליעזר לגביה דרבי יהושע, רבה לגביה דרבא לא הדר ביה. התם הוא - דקאמר ליה נדוננו משלא לשמו, אבל הכא - אי דיינת ליה משלא לשמו - אם עלתה לא תרד!

שחטה שלא לשמה [וכו']:

אמר רב פפא: שבק תנא דידן איל נזיר דשכיח, ונקיט איל המילואים?

ותנא דידן: עיקר מילתא נקט.

מתני':

הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול, אם יש זבח אחר - יקריבו עמו, ואם (לאו) [לנו] - יפסלו בלינה.

גמ':

אמר זעירי: אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח.

מאי טעמא? - אמר קרא: (ויקרא כג, לו) "זבח ונסכים".

תנן: הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול, אם יש זבח אחר - יקריבו עמו, ואם (לאו) [לנו] - יפסלו בלינה. - מאי לאו: דאיפסיל בשחיטה!

לא, דאיפסיל בזריקה.

כמאן?

כרבי, דאמר: שני דברים המתירין, מעלין זה בלא זה.

אפילו תימא ר' אלעזר בר' שמעון. הכא במאי עסקינן: כגון שקיבל דמן בכוס ונשפך
[עט ע"ב], ור' אלעזר בר' שמעון סבר לה כוותיה דאבוה, דאמר: כל העומד לזרוק
כזרוק דמי.

אמר מר: אם יש זבח אחר - יקרבו עמו.

והא אמר רב חסדא: שמן שהפרישו לשום מנחה זה, פסול לשום מנחה אחרת?
אמר רבי ינאי: לב בית דין מתנה עליהם, אם הוצרכו – הוצרכו, ואם לאו - יהו לזבח
אחר.

אי הכי, שמן נמי?

שמן גופה דמנחה הוא.

וליתנו עליהן דניפקו לחולין?

גזירה שמא יאמרו: מוציאין מכלי שרת לחול.

השתא נמי, גזירה שמא יאמרו נסכים שהפרישן לשום זבח זה, כשרין לשום זבח אחר?
התני מתתיה בן יהודה: כגון שהיה זבח זבוח באותה שעה.

אבל אין זבח זבוח באותה שעה - מאי נפסל בלינה? - אדתני סיפא: "אם (לאו) [לנו]
יפסלו בלינה", ליפלוג וליתני בדידה: במה דברים אמורים - שהיתה זבח זבוח באותה
שעה, אבל אין זבח זבוח באותה שעה – לא?

הכי נמי קא אמר: במה דברים אמורים - שהיה זבח זבוח באותה שעה, אבל אין זבח
זבוח באותה שעה - נעשה כמי שנפסלו בלינה ופסולין.

ומי אית ליה לרבי שמעון (בן אלעזר) לב בית דין מתנה עליהן? והא אמר רב אידי בר
אבין אמר רב עמרם אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: תמידין שלא הוצרכו לציבור,
לדברי רבי שמעון - אין נפדין תמימים, לדברי חכמים - נפדין תמימים?
שאני התם, דאית להו תקנתא ברעייה.

מתני':

ולד תודה, ותמורתה, הפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה - אינה טעונה לחם, שנאמר: (ויקרא ז, יב) "והקריב על זבח התודה" - התודה טעונה לחם, ולא ולדה, ולא חילופה, ולא תמורתה - טעונין לחם.

גמ':

תנו רבנן:

מהו אומר "תודה יקריב" (אם על תודה יקריב) - מנין למפריש תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות - מנין שאיזה מהן שירצה יקריב ולחמה עמה? - תלמוד לומר: "התודה יקריב".

יכול שתהא שניה טעונה לחם? - תלמוד לומר: "יקריבנו" - אחד ולא שנים.

אחר שריבה הכתוב ומיעט, מנין לרבות ולדות וחליפות ותמורות להקרבה? - תלמוד לומר: (ויקרא ז, יב) "אם על תודה".

יכול יהו טעונות לחם? - ת"ל: "והקריב על זבח התודה" - תודה טעונה לחם, ולא ולדה, ולא חילופה, ולא תמורתה - טעונין לחם.

שלח רב חנינא משמיה דרבי יוחנן:

לא שנו אלא לאחר כפרה, אבל לפני כפרה - טעונין לחם.

הוי בה רב עמרם:

אהיאי?

אילימא אחליפי תודת חובה, אי לפני כפרה - תנינא, אי לאחר כפרה - תנינא!

[פ ע"א]

אלא אחליפי תודה נדבה, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה - טעונות לחם, מרבה בתודות הוא!

אלא אולד תודה נדבה, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה - אין טעונין לחם, מותר דתודה היא!

אלא אולד תודה חובה, לפני כפרה - טעון לחם, לאחר כפרה - אין טעון לחם.

מאי קמ"ל?

דקסבר ר' יוחנן - אדם מתכפר בשבח הקדש.

הוי בה נמי אביי, כי האי גוונא.

איתמר נמי : אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן :

חילופי תודה נדבה, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה - טעונה לחם, מרבה בתודות הוא.

ולד תודה נדבה, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה - אין טעון לחם, מותר דתודה הוא.

וולד תודה חובה, לפני כפרה - טעונין לחם, לאחר כפרה - אין טעונין לחם.

אמר שמואל :

כל שבחטאת מתה - בתודה אין טעונה לחם. כל שבחטאת רועה - בתודה טעונה

לחם.

מתיב רב עמרם :

מהו אומר : (ויקרא ז, יב) "(ה)תודה יקריב" - מנין למפריש תודתו ואבדה,

והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות - מנין שאיזו

מהן שירצה יקריב ולחמה עמה? - ת"ל : "(ה)תודה יקריב".

יכול תהא שניה טעונה לחם? ת"ל : "יקריבנו" - אחד ולא שנים.

ואילו גבי חטאת - כי האי גונא רועה, דתנן : הפריש חטאתו ואבדה, והפריש

אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות - מתכפר באחת מהן

ושניה תמות - דברי רבי. וחכמים אומרים : אין חטאת מתה אלא שנמצאת

לאחר שנתכפרו בעלים, הא קודם שנתכפרו בעלים - רועה?

שמואל כרבי סבירא ליה, דאמר אבודה בשעת הפרשה - מתה.

אלא רועה לרבי היכי משכחת לה?

כדרבי אושעיא, דאמר רבי אושעיא : הפריש שתי חטאות לאחריות, מתכפר באיזה

מהן שירצה, והשניה תרעה.

והא גבי תודה כי האי גוונא אין טעונה לחם!?

אלא שמואל כרבי שמעון סבירא ליה, דאמר : חמש חטאות מתות.

והא רועה לרבי שמעון לית ליה כלל?

שמואל נמי חדא קאמר : כל שבחטאת מתה - בתודה אין טעונה לחם.

מאי קמ"ל?

לאפוקי מדרבי יוחנן, דאמר : אדם מתכפר בשבח הקדש, קמשמע לן - דלא.

א"ר אבא : זו תודה וזו לחמה, אבד הלחם - מביא לחם אחר, אבדה תודה - אינו מביא תודה אחרת.

מאי טעמא?

לחם לגלל תודה, ואין תודה לגלל לחם.

ואמר רבא: הפריש מעות לתודתו [פ"ע"ב] ונתותרו, מביא בהן לחם. ללחמי תודה ונתותרו, אין מביא בהן תודה.

מאי טעמא? אילימא משום דרב כהנא, דאמר רב כהנא: מנין ללחמי תודה שנקראו תודה, שנאמר: (ויקרא ז, יב) "והקריב על זבח התודה חלות מצות" - אי הכי איפכא נמי?

לחם - איקרי תודה, תודה - לא איקרי לחם.

ואמר רבא:

הפריש תודתו ואבדה, וחזר והפריש אחרת תחתיה ואבדה, וחזר והפריש אחרת תחתיה - ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות:

נתכפר בראשונה, שניה - אינה טעונה לחם, שלישית - טעונה לחם;

נתכפר בשלישית, שניה - אינה טעונה לחם, ראשונה - טעונה לחם;

באמצעות - שתיהן אין טעונות לחם.

אביי אמר:

אפילו נתכפר באחת מהן, שתיהן - אין טעונות לחם. כולהו חליפין דהדדי נינהו.

אמר רבי זירא:

וכן לענין חטאות:

הפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, והפריש אחרת תחתיה - ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות:

נתכפר בראשונה - שניה תמות, שלישית תרעה;

נתכפר בשלישית - שניה תמות, וראשונה תרעה;

נתכפר באמצעות - שתיהן ימותו.

אביי אמר :

אפילו נתכפר באחת מהן, שתיהן – ימותו. כולהו חליפין דהדדי נינהו.

מאי "וכן"?

מהו דתימא: התם הוא דאיכא למימר מרבה בתודות הוא, אבל הכא דליכא למימר מרבה בחטאות הוא - אימא לא, קמ"ל.

תני רבי חייא :

תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן, חבירתה - אין לה תקנה.

היכי נעביד?

נקריב לחם בהדה - דלמא תמורה היא.

לא נקריב לחם בהדה - דלמא תודה היא.

היכי דמי?

- אי דאמר "עלי" - לא סגיא דלא מיייתי ליה בהמה אחרינא ולחם, ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא - הא תודה והא לחמה, אי הך דקיימא תודה היא - הא לחמה והא תיהוי אחריות!

לא צריכא, דאמר: "הרי זו".

סימן: למודי"ם מיד"ת על"ה שי"ש שכ"ן דדמ"ה דא"י חל"ש מות"ר תמור"ה בחו"ץ חזקי"ה הפרי"ש חטא"ת לאח"ר יות"ר

אמרו למדין לפני רבי: וליתי לחם, ולימא: אי הך דקיימא תודה היא - הא לחמה, אי לא - ליפוק לחולין?

אמר להו: וכי מכניסין חולין לעזרה!?

וליתי בהמה ולחם ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא - הא תודה והא לחמה, אי הך דקיימא תודה היא - הא לחמה, והא תיהוי שלמים?

אמר להו: משום דקא ממעט באכילה דשלמים.

אמר לוי לרבי: וליתי בהמה ולחם, ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא - הא תודה והא לחמה, ואי האי דקיימא תודה היא - הא לחמה, והא תיהוי מותר דתודה?

א"ל: כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו! [פא ע"א] - וכי מפרישין תחלה למותרות!?

יתיב רבי יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"נ, ויתיב וקאמר: ולייתי בהמה ולחם, ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא - הא תודה והא לחמה, ואי הך דקיימא תודה היא - הא לחמה, והא תהוי תמורה?

א"ל: עני מרי ארבעין בכתפיה, וכשר!?

רב עילא חלש. על לגביה אביי ורבנן, ויתיב וקא אמרי: אם איתא לדר' יוחנן דאמר: חוץ לחומת העזרה - קדוש, לייתי לחם ולותבה חוץ לחומת העזרה, ולימא: אי הך דקיימא תודה היא - הא לחמה, ואי לא - ליפוק לחולין?

משום דאיכא ארבע להניף. היכי ליעביד? - לנפינהו אבראי? - (ויקרא ז, ל) "לפני ה' - כתיב. גוואי? - קא מעייל חולין לעזרה. הלכך לא אפשר.

מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי: אם איתא לדחזקיה, דאמר: קדשו ארבעים מתוך שמונים - לייתי בהמה ולייתי שמונים בהדה, ולימא: אי הך דקיימא תודה היא - הא נמי תיהוי תודה והא שמונים דתרווייהו, אי הך דקיימא תמורה היא - הא תודה והא לחמה וליקדשו להו ארבעים מתוך שמונים? משום דקא ממעט באכילה דארבעים.

אמר ליה רב אשי לרב כהנא: אם איתא לדרבי יוחנן דאמר: הפריש חטאת מעוברת וילדה, רצה בה מתכפר, רצה בוולדה מתכפר - לייתי בהמה מעוברת וימתין לה עד שתלד ולייתי שמונים בהדה, ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא - הא וולדה תודה היא והא שמונים דתרווייהו, ואי הך דקיימא תודה היא - הא נמי תודה היא והא שמונים דתרווייהו הוא, והאי ליהוי מותר דתודה?

אמר ליה: מאן לימא לן דאמר רבי יוחנן - אם שיירו משוייר, דלמא - אם שיירו אינו משוייר, והיינו טעמא דרבי יוחנן, דאמר: אדם מתכפר בשבח הקדש.

רבינא איקלע לדמהוריא. אמר ליה רב דימי בריה דרב הונא מדמהוריא לרבינא: ולייתי בהמה, ולימא: "הרי עלי", ולייתי בהמה אחריתי ולייתי שמונים בהדה, ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא - הני תרתי תודות והא שמונים דתרווייהו, ואי הך

דקיימא תודה היא והא דאמרי "עלי" נמי ליהוי תודה - והא שמונים דתרוייהו ואידך תהוי לאחריות?

אמר ליה: התורה אמרה – (קהלת ה, ד) "טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם", ואת אמרת ליקום ולינדור בתחילה!?

מתני':

האומר "הרי עלי תודה" - יביא היא ולחמה מן החולין. [פא ע"ב]
"תודה עלי מן החולין, ולחמה מן המעשר" - יביא היא ולחמה מן החולין.
"תודה מן המעשר, ולחמה מן החולין" - יביא.
"היא ולחמה מן המעשר" - יביא.
ולא יביא מחיטי מעשר שני, אלא ממעות מעשר שני.

גמ':

אמר רב הונא:

האומר: הרי עלי לחמי תודה - מביא תודה ולחמה.
מאי טעמא?
מידע ידע האי גברא, דלחם בלא תודה - לא איקריב, והאי תודה ולחמה קאמר,
והאי דקאמר "לחמי תודה" - סוף מילתא נקט.
תנן: "תודה מן המעשר ולחמה מן החולין" - יביא כמה שנדר. - ואמאי, כיון דאמר
לחמה מן החולין - יביא היא ולחמה מן החולין?
שאני התם, דכיון דאמר תודה מן המעשר - נעשה כאומר: הרי עלי לחם לפטור תודתו
של פלוני.
אי הכי, רישא דקתני: "תודה מן החולין ולחמה מן המעשר" - יביא היא ולחמה מן
החולין. - הכא נמי, נעשה כאומר: הרי עלי תודה לפטור לחמו של פלוני?
הכי השתא, בשלמא לחם - למיפטר תודה אתי, תודה - למיפטר לחם מי אתיא!?

תי"ש:

האומר: "הרי עלי תודה בלא לחס", ו-"זבח בלא נסכים" - כופין אותו ומביא תודה ולחמה, זבח ונסכים.

- טעמא דאמר ["תודה"], אבל לא אמר "תודה" - לא!

ה"ה אע"ג דלא אמר "תודה", ואידי דקא בעי למיתנא "זבח בלא נסכים" - דלא מתני ליה נסכים בלא זבח, תנא נמי "תודה".

אמאי, נדר ופתחו עמו הוא!?

אמר חזקיה: הא מני - בית שמאי היא, דאמרי "תפוס לשון הראשון". דתנן: הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבלה - ב"ש אומרים: נזיר, ובית הלל אומרים: אינו נזיר.

רבי יוחנן אמר: אפילו תימא בית הלל, באומר: "אילו הייתי יודע שאין נודרין כך, לא הייתי נודר כך אלא כך". ומאי "כופין"? - דקא בעי הדר ביה.

תא שמע:

האומר: "הרי עלי תודה בלא לחס" ו-"זבח בלא נסכים", ואמרו לו: הבא תודה ולחמה וזבח ונסכים, ואומר: אילו הייתי יודע שכן - לא הייתי נודר, כופין אותו ואומר לו: (דברים יב, כח) "שמור ושמעת".

בשלמא לחזקיה - ניחא ליה, אלא לר' יוחנן - קשיא!

אמר לך ר' יוחנן: הא ודאי ב"ש היא.

מאי - "שמור ושמעת"?

אמר אביי: "שמור" - הבא תודה, "ושמעת" - הבא לחמה.

רבא אמר: "שמור" - הבא תודה ולחמה, "ושמעת" - שלא תהא רגיל לעשות כן.

(תודה) היא ולחמה מן המעשר - יביא:

"יביא" - לא סגי דלא מייתי?

רב נחמן ורב חסדא אמרי: רצה - מביא, לא רצה - לא יביא.

ולא יביא מחיטי מעשר שני, אלא ממעות מעשר שני:

רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו: לא שנו אלא מחיטי מעשר שני, אבל מחיטין
הלקוחות ממעות מעשר שני – יביא.

יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי זירא ויתיב וקאמר: לא שנו אלא מחיטי מעשר שני, אבל
מחיטין הלקוחות במעות מעשר שני – יביא.

א"ל: רבי, אתה אומר כן. אני אומר: אפי' מחיטין הלקוחות במעות מעשר שני - לא
יביא. ואימא טעמא דידי, ואימא טעמא דידך.

אימא טעמא דידך: תודה מהיכא קא ילפת לה? – משלמים [פב ע"א], ושלמים "שם"
"שם" ממעשר, [ומינה] - מה שלמים אין גופן מעשר, אף תודה נמי אין גופה מעשר,
והני חיטי הלקוחות במעות מעשר שני נמי - אין גופן מעשר.

אימא טעמא דידי: תודה מהיכא קא ילפינא לה? – משלמים, ושלמים "שם" "שם"
ממעשר, מה שלמים - אין מין מעשר, אף תודה - אין מין מעשר, לאפוקי חיטין
הלקוחות במעות מעשר שני - דמין מעשר נינהו.

אמר ר' אמי:

המתפיס מעות מעשר שני לשלמים, לא קנו שלמים.

מאי טעמא? דלא אלימא קדושת השלמים, למיחל אקדושת מעשר שני.

מיתיבי: הלוקח חיה לזבחי שלמים ובהמה לבשר תאווה - לא יצא העור לחולין. - לאו
למימרא דקני שלמים?

הא איתמר עלה - אמר רב: לא קני שלמים, ומאי "לא יצא העור לחולין"? - הכי
קאמר: אינו בתורת לצאת העור לחולין.

מ"ט?

אמר רבה: נעשה כלוקח שור לחרישה.

איתמר:

המתפיס מעות מעשר שני לשלמים - ר' יוחנן אמר: קני, ר"א אומר: לא קני.

ואליבא דר' יהודה דאמר: מעשר ממון הדיוט הוא, דכולי עלמא לא פליגי – דקני, כי
פליגי אליבא דר' מאיר, דאמר: מעשר ממון גבוה הוא. מאן דאמר "לא קני" - כר'
מאיר. ומאן דאמר "קני" - כיון דמעשר קרי ליה שלמים, כי מיתפסת ליה נמי תפיס.

מיתיבי:

המתפיס מעות מעשר שני לשלמים, כשהוא פוֹדֵן מוסיף עליהם שני חומשין -
אחד לקדש ואחד למעשר!

מי סברת דברי הכל היא? - הא מני - רבי יהודה היא.

מתני':

מנין לאומר "הרי עלי תודה" שלא יביא אלא מן החולין? - תלמוד לומר: (דברים טז).
(ב) "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר" - והלא פסח אין בא אלא מן הכבשים ומן
העזים, אם כן מה תלמוד לומר "צאן ובקר"? - להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר
לפסח: מה פסח דבר שבחובה ואין בא אלא מן החולין, אף כל דבר שבחובה אין בא
אלא מן החולין.

לפיכך האומר: "הרי עלי תודה" "הרי עלי שלמים" - הואיל ובאין חובה, לא יביאו
אלא מן החולין.

ונסכים בכל מקום, לא יביאו אלא מן החולין.

גמ':

ופסח גופיה - מנא לן?

דתניא:

ר' אליעזר אומר: נאמר פסח במצרים, ונאמר פסח לדורות. מה פסח האמור
במצרים - לא בא אלא מן החולין, אף פסח האמור לדורות - לא בא אלא מן
החולין.

אמר לו רבי עקיבא: וכי דנין אפשר משאי אפשר?

א"ל: אע"פ שאי אפשר, ראייה גדולה היא, ונלמד הימנה.

חזר ר"ע ודנו דין אחר: מה לפסח מצרים שכן אין טעון מתן דמים ואימורין
לגבי מזבח [פב ע"ב], תאמר בפסח דורות שטעון מתן דמים ואימורין לגבי
מזבח?

אמר לו: הרי הוא אומר (שמות יג, ה) "ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה"
- שיהיו כל עבודות של חודש הזה - כזה.

ור' עקיבא, אי סבר לה דאין דנין אפשר משאי אפשר - ליקו במילתיה, אי הדר ביה והאי דלא גמר מפסח מצרים משום האי פירכא הוא, פסח מדבר יוכיח?

לדבריו דר' אליעזר קאמר: לדידי - אין דנין אפשר משאי אפשר, לדידך דאמרת דנין אפשר משאי אפשר - מה לפסח מצרים שכן אינו טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח, תאמר בפסח דורות שטעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח! ואמר ליה רבי אליעזר: "ועבדת".

ורבי אליעזר, לימא ליה פסח מדבר יוכיח?

לדבריו דרבי עקיבא קאמר ליה: לדידי - דנין אפשר משאי אפשר, ומשום האי פירכא - פסח מדבר יוכיח. לדידך דאמרת אין דנין אפשר משאי אפשר - "ועבדת".

והשתא נמי ליפרודך?

אמר רב ששת: זאת אומרת - אין משיבין על ההיקש.

ובתרביצא אמור: וכי דבר הלמד בהיקש, חוזר ומלמד בהיקש?

בכללא איתמר - פסח כוליה חדא מילתא היא.

ורבי עקיבא, פסח דאינו בא אלא מן החולין - מנא ליה?

נפקא ליה מהא דאמר שמואל משום ר' אליעזר:

(ויקרא ז, לה) "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים":

"עולה" - מה עולה טעונה כלי, אף כל - טעון כלי.

מאי היא? אילימא מזרק - גבי זבחי שלמי ציבור נמי כתיב (שמות כד, ו) "וישם באגנות"?!

אלא - סכין.

ועולה גופה - מנלן?

דכתיב: (בראשית כב, י) "וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו", והתם עולה הוא, דכתיב: (בראשית כב, יג) "ויעלהו לעולה תחת בנו".

"מנחה" - מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה, אף כל - אין נאכלין אלא לזכרי כהונה.

מאי? - אי חטאת ואשם [פג ע"א] - בהדיא כתיב, אי זבחי שלמי ציבור - מרבויה דקראי אתי: (במדבר ית, י) – "בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר (בכהנים) יאכל אותו" - לימד על זבחי שלמי ציבור שאין נאכלים אלא לזכרי כהונה?

תנאי היא, איכא דמייתי לה - מהכא, ואיכא דמייתי לה - מהכא.

"חטאת" - מה חטאת מקדשה בבלוע, אף כל - מקדשה בבלוע.

"אשם" - מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו, אף כל - אין שפיר ושליא קדוש בו.

קסבר: ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים, ודנין אפשר משאי אפשר.

"מלואים" - מה מלואים מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים מותריהן בשריפה, אף כל - מותריהן בשריפה ואין בעלי חיים מותריהן בשריפה. "שלמים" - מה שלמים מפגלין ומתפגלין, אף כל - מפגלין ומתפגלין.

במתניתא תנא משמיה דר"ע:

(ויקרא ז, לז) "זאת התורה כו" -

"מנחה" - מה מנחה מקדשת בבלוע, אף כל - מקדשת בבלוע.

ואיצטריך למכתב בחטאת, ואיצטריך למכתב במנחה. דאי כתב רחמנא במנחה - משום דרכיכא בלעה, אבל חטאת - אימא לא. ואי כתב רחמנא בחטאת - משום דבשר אגב דשמן קדיר, אבל מנחה - אימא לא. צריכא.

"חטאת" - מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית, אף כל - אינו בא אלא מן החולין וביום ובידו הימנית.

וחטאת גופה מנלן?

א"ר חסדא: דאמר קרא (ויקרא טז, ו) "והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו", "לו" - משלו ולא משל מעשר.

"ביום" - (ויקרא ז, לח) מ-"ביום צוותו" נפקא!?

כדי נסבה.

"בידו הימנית" - מדרבה בר בר חנה נפקא, דאמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש :
כל מקום שנאמר אצבע וכהונה - אינו אלא ימין! ?
כדי נסבה.

"אשם" - מה אשם עצמותיו מותרין, אף כל - עצמותיו מותרין.

ור"ע, האי – (דברים טז, ב) "וזבחת פסח" [פג ע"ב] - מאי עביד ליה?

מבעי ליה לכדרב נחמן, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח:

מנין למותר הפסח שקרב שלמים, שנאמר (דברים טז, ב) "וזבחת פסח לה'
אלהיך צאן ובקר" - והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים? - אלא
מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר.

והא מהכא נפקא? - מדאבוה דשמואל נפקא:

דכתיב (ויקרא ג, ו) "אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" - ואמר אבוה דשמואל:
דבר הבא מן הצאן - יהא לזבח שלמים! ?

ואכתי, מהכא נפקא? מהתם נפקא – והתניא:

"כבש" - לרבות את הפסח לאליה. כשהוא אומר: "אם כבש" - להביא פסח
שעברה שנתו, ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים - שיטענו סמיכה
ונסכים ותנופת חזה ושוק. כשהוא אומר: "ואם עז" - הפסיק הענין, לימד על
העז שאינה טעונה אליה! ?

תלתא קראי כתיב: חד - לעברה זמנו ועברה שנתו, וחד - לעברה זמנו ולא עברה שנתו,
וחד - ללא עברה זמנו ולא עברה שנתו.

וצריכי:

דאי אשמעינן - עברה זמנו ועברה שנתו, משום דאידיחי ליה לגמרי, אבל עברה זמנו
ולא עברה שנתו דחזי לפסח שני - אימא לא;

ואי אשמעינן - עברה זמנו ולא עברה שנתו, דאידיחי ליה מפסח ראשון, אבל לא עברה
זמנו ולא עברה שנתו - דאפילו לפסח ראשון נמי חזי, אימא לא – צריכא.